

Lublin, dnia 21 stycznia 2013 r.

OPINIA PRAWNA

1. Cel opinii:

Celem opinii jest określenie charakteru prawnego oraz zasad udzielania i sposobu obliczania wymiaru płatnego urlopu, przysługującego pracownikowi – aplikantowi radcowskiemu na przygotowanie się do egzaminu radcowskiego.

2. Podstawy prawne opinii:

Akty prawne:

- Ustawa z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. Nr 19, poz. 145 z późn. zm.; zwana dalej ustawą o radcach prawnych lub RadPrU);
- Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (Dz. U. Nr 24, poz. 141 z późn. zm., zwana dalej kodeks pracy lub k.p.)
- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 16, poz. 93 z późn. zm., zwana dalej k.c.)

Orzecznictwo:

- Wyrok TK z dnia 28 czerwca 2000 r., sygn. K 25/99, OTK 2000, nr 5, poz. 141.
- Wyrok Sądu Najwyższego - Izby Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych z dnia 18 sierpnia 2010 r. sygn. II PK 33/2010, LexPolonica nr 3026153

3. Analiza merytoryczna:

Zgodnie z art. 34 ust. 1 RadPrU, pracownikowi wpisanemu na listę aplikantów radcowskich przysługuje, z zachowaniem prawa do wynagrodzenia, zwolnienie od pracy w celu uczestniczenia w obowiązkowych zajęciach szkoleniowych, natomiast ust. 2 powołanego przepisu przyznaje mu prawo do płatnego urlopu, w wymiarze 30 dni kalendarzowych, na

przygotowanie się do egzaminu radcowskiego oraz zwolnienie od pracy z zachowaniem prawa do wynagrodzenia w celu uczestniczenia w egzaminie wstępnym i radcowskim.

Na gruncie powołanych powyżej uprawnień, zagwarantowanych ustawowo aplikantom radcowskim, posiadającym jednocześnie status pracowników, problematyczna okazała się kwestia określenia charakteru prawnego przysługującego im urlopu szkoleniowego, a w konsekwencji określenia zasad oraz sposobu jego udzielania, tj. ewentualnej potrzeby oraz dopuszczalności stosowania w tym przedmiocie analogii do regulacji prawnych urlopu wypoczynkowego lub urlopu szkoleniowego, zawartych w przepisach kodeksu pracy.

Na wstępie przedmiotowych rozważań należy wskazać, iż ustawodawca przyznał aplikantom radcowskim pozostającym w stosunku pracy dwie instytucje, mające na celu umożliwienie im odbycia aplikacji zgodnie z ustalonym programem szkolenia oraz przygotowanie się i przystąpienie do egzaminu końcowego – mianowicie, uprawnienie do otrzymania zwolnienia z obowiązku świadczenia pracy z zachowaniem prawa do wynagrodzenia oraz prawo do płatnego urlopu szkoleniowego.

Należy przy tym podkreślić, iż "zwolnienia od pracy" udziela pracodawca na wniosek pracownika jedynie w dwóch ściśle określonych przypadkach, tj. na czas niezbędny do udziału w zajęciach szkoleniowych, które mają charakter obowiązkowy - a więc wykładach oraz zajęciach praktycznych, które realizowane są w oparciu o ustalony przez radę okręgowej izby radców prawnych harmonogram obowiązkowych zajęć aplikacyjnych, oraz na czas uczestniczenia w egzaminie końcowym.

Natomiast, celem umożliwienia aplikantowi przygotowania się do egzaminu końcowego, nałożono na pracodawcę obowiązek udzielenia takiemu pracownikowi urlopu w wymiarze 30 dni kalendarzowych, z zachowaniem prawa do wynagrodzenia.

Oczywistym jest, iż z samego założenia przedmiotowego urlopu, jakim jest umożliwienie aplikantowi podjęcia samodzielnej nauki w celu przygotowania się do egzaminu końcowego, wynika, że musi on obejmować okres poprzedzający termin tego egzaminu. Nie musi być to przy tym okres przypadający bezpośrednio przed tą datą, gdyby taka sytuacja jednak zaistniała, urlop szkoleniowy musi zakończyć się najpóźniej w dniu przypadającym bezpośrednio przed dniem egzaminu.

Istotną kwestią wymagającą analizy, jest określenie sposobu obliczania wymiaru urlopu szkoleniowego, tj. 30 dni kalendarzowych. Powstaje pytanie, czy należy w drodze analogii stosować regulacje właściwe dla urlopu wypoczynkowego, wynikające z art. 154² k.p., czy też art. 34 RadPrU wprowadza odrębną, szczególną i wyłączną regulację w tym przedmiocie. Należy, w mojej ocenie, przychylić się do drugiego stanowiska. Nieuzasadnione jest bowiem przypisywanie temu urlopowi charakteru urlopu wypoczynkowego, a tym samym przyjmowanie zasad właściwych dla jego udzielania, tj. w dni, które są dla pracownika – aplikanta dniami pracy zgodnie z obowiązującym go rozkładem czasu pracy.

Art. 34 ust. 2 RadPrU wprowadza bowiem własną, szczególną i odrębną od urlopu wypoczynkowego, instytucję w postaci dodatkowego płatnego urlopu na czas przygotowania się do egzaminu radcowskiego, określając tym samym *expressis verbis* jego wymiar – 30 dni kalendarzowych. Wobec braku dodatkowej regulacji, określającej sposób udzielania tego urlopu, należy przy dokonywaniu interpretacji tego przepisu oprzeć się na jego literalnym brzmieniu. Dokonując bowiem wykładni norm prawnych należy zawsze brać pod uwagę w pierwszym rzędzie językowe znaczenie tekstu prawnego. Jeżeli znaczenie to jest jasne, wówczas – zgodnie z zasadą *clara non sunt interpretanda* – nie ma potrzeby sięgania po inne, pozajęzykowe metody wykładni.¹ W oparciu o powyższe, można stanowczo stwierdzić, iż wykładnia językowa jest w tym przypadku w pełni wystarczająca, a sens przytoczonego przepisu jednoznaczny i nie budzący wątpliwości. Potwierdzeniem powyższego jest ponadto cel, jaki stoi u podstaw wprowadzenia tego rodzaju urlopu – ustanowienie odrębnego, gwarantowanego ustawowo uprawnienia dla aplikanta, pozostającego w stosunku pracy, umożliwiającego mu przygotowanie się do egzaminu końcowego w sposób ciągły i nieprzerwany przez 30 kolejnych dni kalendarzowych, poprzedzających dzień rozpoczęcia egzaminu, bez względu czy są one dniami pracy czy też dniami wolnymi dla pracownika. Wobec przyjęcia powyższej argumentacji, a tym samym nie stosowania *per analogiam* przepisów regulujących sposób udzielania urlopu wypoczynkowego, należy również podkreślić, iż 30 dni urlopu kalendarzowego przysługiwać będzie wszystkim pracownikom – aplikantom przygotowującym się do egzaminów końcowych, bez względu na to, czy świadczą pracę w pełnym, czy niepełnym wymiarze (na cały etat, czy też na część etatu). Urlop ten nie ulega z tych przyczyn proporcjonalnemu zmniejszeniu.

¹ Wyrok TK z dnia 28 czerwca 2000 r., sygn. K 25/99, OTK 2000, nr 5, poz. 141.

Wobec powyższego, brak jest również podstaw do sięgania po rozwiązania przyjęte dla urlopu szkoleniowego, regulowanego przepisami kodeksu pracy (art. 103² k.p.). Niewątpliwie urlop szkoleniowy z art. 34 ust. 2 RadPrU jest przykładem prawa pracowników do podnoszenia kwalifikacji zawodowych, czemu z kolei odpowiada obowiązek pracodawcy ułatwiania realizacji tego uprawnienia (art. 17 k.p.). Jest on jednakże szczególnym rodzajem urlopu szkoleniowego, przewidzianym i regulowanym ustawą szczególną – ustawą o radcach prawnych, różniącym się sposobem jego udzielania od tego, uregulowanego w kodeksie pracy. Wobec powołanej powyżej argumentacji, należy przyjąć, iż nie istnieje luka prawna w omawianej regulacji ustawowej, która uzasadniałaby stosowanie analogii do ogólnych przepisów odnoszących się do urlopów szkoleniowych, wynikających z kodeksu pracy.

Przy ustalaniu okresu trwania urlopu udzielanego na czas przygotowania się do egzaminu radcowskiego, w wymiarze 30 dni kalendarzowych, wobec nieokreślenia sposobu jego obliczania w ustawie o radcach prawnych, należy stosować przepisy kodeksu cywilnego odnoszące się do sposobu obliczania terminów, w tym przypadku art. 111 § 1 k.c., zgodnie z którym – „termin oznaczony w dniach kończy się z upływem ostatniego dnia”. Nieuzasadnione jest przy tym ujmowanie 30 dni urlopu, jako miesiąca i stosowanie odpowiadających temu reguł obliczania terminów.

W 2013 roku, termin egzaminu radcowskiego został ustalony na dni 19 marca – 22 marca¹. Zatem aplikant radcowski, chcący skorzystać z przysługującego mu urlopu szkoleniowego w okresie przypadającym bezpośrednio przed dniem egzaminu końcowego, powinien rozpocząć korzystanie z dni wolnych na naukę najpóźniej w dniu 17 lutego, tak aby zakończyć okres 30 kolejnych dni kalendarzowych w dniu bezpośrednio poprzedzającym pierwszy dzień egzaminu, tj. 18 marca. Na okres 19 marca – 22 marca przysługuje mu bowiem płatne „zwolnienie od pracy”, przy czym, odrębnie niż ma to miejsce przy urlopie szkoleniowym, jest ono udzielane w dni, które są dla pracownika dniami pracy, a więc ewentualne skorzystanie z powyższego uprawnienia będzie uzależnione od obowiązującego pracownika rozkładu czasu pracy.

Najwłaściwszym, ze względu na samo założenie omawianej regulacji, jest udzielenie płatnego urlopu szkoleniowego w sposób nieprzerwany, w wymiarze kolejnych 30 dni kalendarzowych. Wobec braku ustawowego zakazu, nie ma jednakże przeszkód do przyjęcia, iż urlop ten może być

¹ <http://ms.gov.pl/pl/ogloszenia/news,4629,ogloszenie-o-egzaminie-radcowskim.html>

wykorzystany w częściach, w okresach ustalonych z pracodawcą, a przypadających przed terminem egzaminu. Brak jest bowiem podstaw do twierdzenia, iż na gruncie omawianej regulacji, dysponentem prawa do określenia terminu rozpoczęcia korzystania z urlopu jest sam pracownik – aplikant, a tym samym przyznania mu prawa do samodzielnego ustalenia terminu rozpoczęcia oraz okresu korzystania z tego urlopu. Należy bowiem na powyższe uprawnienie aplikanta radcowskiego spojrzeć przez pryzmat istoty stosunku pracy – a więc cech charakteryzujących i kreujących ten stosunek prawny oraz katalog obowiązków, jakie poprzez jego nawiązanie przyjmuje na siebie pracownik, w szczególności: zobowiązanie do wykonywania pracy określonego rodzaju, na rzecz i pod kierownictwem pracodawcy oraz w miejscu i czasie przez niego wyznaczonym (art. 22 § 1 k.p.), ściśle skorelowane z obowiązkiem przestrzegania ustalonego w zakładzie pracy czasu pracy (art. 100 § 2 k.p.). Nieuzasadniony będzie zatem pogląd, iż udzielenie urlopu aplikantowi jest niezależne od zgody pracodawcy, a wystarczające jest jedynie zawiadomienie o terminie jego rozpoczęcia. Zgodnie bowiem z Wyrokiem Sądu Najwyższego - Izby Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych z dnia 18 sierpnia 2010 r.¹ *„przysługiwanie prawa do urlopu z art. 36 ustawy o radcach prawnych jest przypadkiem przysługiwania zwolnienia od pracy, którego pracodawca jest obowiązany udzielić. Brak jest natomiast podstaw do uznania, że termin jego rozpoczęcia (okres, w którym będzie wykorzystany) został w tym przepisie wskazany (wynika z mocy prawa), o czym pracownik jedynie pracodawcę zawiadamia lub usprawiedliwia nieobecność, albo że pracownik samodzielnie decyduje o terminie rozpoczęcia tego urlopu.(...) Oznacza to, że urlopu szkoleniowego z art. 36 ustawy o radcach prawnych „udziela” pracodawca, a więc o terminie rozpoczęcia korzystania z tego urlopu nie może samodzielnie decydować pracownik ani też termin ten nie wynika z przepisu prawa.”*

Niedopuszczalne jest jednakże, w mojej ocenie, m.in. wobec braku wyraźnego zezwolenia ustawodawcy (jak ma to miejsce w kodeksie pracy odnośnie urlopu wypoczynkowego), przyjęcie możliwości odwołania aplikanta z urlopu szkoleniowego. Niosłoby to ze sobą negatywne konsekwencje, niwecząc *de facto* sam sens i cel tego urlopu, mianowicie naruszałoby zagwarantowane ustawowo prawo aplikanta – pracownika do nieprzerwanego przygotowywania się do egzaminu radcowskiego przez 30 dni kalendarzowych, jak również mogłoby doprowadzić do braku faktycznej

¹ II PK 33/2010, LexPolonica nr 3026153

możliwości udzielenia wolnego w okresie przypadającym przed wyznaczonym terminem egzaminu, a tym samym pozbawiałoby aplikanta prawa do wykorzystania przysługującego mu ustawowo urlopu.

1. Wnioski

Art. 34 ust 2 RadPrU wprowadza samodzielną, odrębną od kodeksu pracy, regulację ustanawiającą prawo do płatnego urlopu, w wymiarze 30 dni kalendarzowych, przysługującego pracownikowi – aplikantowi radcowskiemu na przygotowanie do egzaminu radcowskiego. Sposób udzielania powyższego urlopu powinien się opierać na literalnym brzmieniu omawianego przepisu, a co za tym idzie, aplikantowi należy udzielić urlopu szkoleniowego w postaci 30 kolejnych dni kalendarzowych, bez względu na to czy obejmuje on dni pracy, czy też dni wolne od pracy konkretnego pracownika, wynikające z obowiązującego go rozkładu czasu pracy.

Podstawę do obliczania czasu trwania przedmiotowego urlopu i określenia terminu jego zakończenia stanowi natomiast art. 111 § 1 k.c.

Anna Daniluk - Jarmoniuk

Radca prawny